

Терещенко Юлія Василівна,
*старший викладач кафедри досудового розслідування навчально-наукового
інституту підготовки фахівців для підрозділів слідства та кримінальної
міліції Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Забезпечення прав особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення у кримінальному провадженні покладено на прокурора, шляхом нагляду за додержанням законів. Зокрема у ст. 121 Конституції України закріплені функції прокурора, які він виконує у кримінальному процесі, а саме: функцію підтримання державного обвинуваченого і функцію нагляду за дотриманням законів органами розслідування, та положень Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК).

Не випадково, враховуючи закріплене положення в Конституції України, науковці в юридичній літературі під прокурором розуміють суб'єкта кримінального процесу, що бере участь у всіх його стадіях, здійснюючи при цьому нагляд за дотриманням законів і підтримуючи державне обвинувачення у суді [4, с. 169].

Безперечно, що в кримінальному процесі існують й інші визначення прокурора. Так, М. Й. Курочка та П. М. Каркач зауважують, що прокурор - це фізична особа, яка перебуває на постійній чи тимчасовій службі в органах прокуратури, приймається на службу відповідно до Закону «Про прокуратуру» і виконує посадові обов'язки, що передбачені тим же законом і наказами вищого прокурора [3, с. 3].

Якщо звернутися до КПК, а саме до п. 15 ч. 1 ст. 3, то там чітко прописано, хто є прокурором, зокрема під прокурором в кримінальному провадженні слід розуміти Генерального прокурора України, першого заступника, заступників Генерального прокурора України, їх старших помічників, помічників, прокурорів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, прокурорів міст і районів, районів у містах, міжрайонних та спеціалізованих прокурорів, їх перших заступників, заступників прокурорів, начальників головних управлінь, управлінь, відділів

прокуратур, їх перших заступників, заступників, старших прокурорів та прокурорів прокуратур усіх рівнів, які діють у межах повноважень, визначених КПК України

Якщо звернутися до історії, то ще судова реформа 1864 р. змусила органи прокуратури відмовитися від участі у проведенні досудового розслідування. Таку ж позицію підтримували і вчені ще за радянських часів. Так, В. В. Гаврилов наполягав на тому, щоб за прокурором залишили право наглядати протягом розслідування тільки за законністю дій, за законністю актів. «Зніміть усі зайві хомути з прокурора, - закликав він, - залиште за ним нагляд, дайте йому зайнятися повністю тим, до чого він призначений» [1, с. 34].

У 2001 році були внесені зміни до Закону України «Про прокуратуру», в результаті чого у органів прокуратури були забрані функції досудового розслідування, які були визначені у ст. 5 [2, с. 5].

Проте законодавець, обмежуючи процесуальну діяльність слідчого все ж таки повернув органам прокуратури вищезазначену функцію. Так, у ч. 2 ст. 36 КПК України спостерігаємо, що прокурору гарантована головна та визначальна роль під час досудового розслідування, від його процесуальних дій та рішень залежить успіх всього провадження, з певними обмеженнями, встановленими в КПК.

Тобто у КПК закріплено право прокурора як самому приймати процесуальні рішення, проводити будь-які слідчі(розшукові), процесуальні дії, так і брати участь в усіх діях, які проводить слідчий в рамках кримінального провадження.

При цьому слід відмітити, що ч. 4 п.2 ст. 36 КПК чітко зазначає, що прокурор особисто проводить слідчі (розшукові) та процесуальні дії, тобто сам готує все необхідне для проведення слідчих (розшукових) дій, безпосередньо проводить їх, забезпечуючи дотримання прав та належне виконання обов'язків усіх її учасників, фіксує рішення або результати у відповідному процесуальному акті, засвідчуючи їх відповідними підписами учасників та своїм власним підписом, складає постанови, повідомлення про підозру, тощо.

Проте не слід забувати і практичну сторону, адже теорія без практики суха, так враховуючи власний досвід роботи на посаді слідчого, слід відмітити, що слідчі ОВС на даний час не тільки складають клопотання та інші процесуальні документи, які потребують погодження з прокурором, вимушені витрачати левову частку робочого часу на очікування прокурорів для здійснення процедури «погодження», після чого спілкуватись зі слідчим суддею у зв'язку з розглядом цих же погоджених клопотань, а також готувати повідомлення про підозру, постанови про проведення освідування, об'єднання, виділення, тощо, тобто виконувати ту роботу, що повинні за чинним КПК здійснювати прокурори.

Отже, при приведенні норм КПК у відповідність до закономірностей розвитку правової держави необхідно оптимізувати і повноваження

прокуратури України, які повинні бути направлені на здійснення функції нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування слідчим у кримінальних провадженнях.

Тому на нашу думку необхідно все ж таки внести зміни до КПК, відібравши у органів прокуратури функцію досудового розслідування, а залишити їм функцію прокурорського нагляду, яка є одним із основних повноважень, як це передбачено у інших країнах, які вже пережили часи змін та реформування.

Список використаних джерел:

1. Гаврилов В. В. Сущность прокурорского надзора в СССР / В. В. Гаврилов. - Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1984. - 146 с.

2. Закон України «Про прокуратуру»: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 квіт. 2011 р.: [офіц.текст]. - К.: ПАЛИВОДА А. В., 2011. - 32 с.

3. Курочка М. Й. Прокурорський нагляд в Україні: Підручник /М. Й. Курочка, П. М. Каркач ; за ред. проф. Е. О. Дідоренка. - Луганськ : Луган. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України, 2004. - 424 с.

4. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Загальна частина) / В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, Я. Ю. Конюшенко, І. В. Чурікова, О. Є. Омельченко, Д. П. Письменний, М. Я. Никоненко, К. Г. Горелкіна, О. Ю. Хабло, О. Г. Яновська. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2012. - 280 с.

5. Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze [Електронний ресурс]. - Режим доступу :

www.pk.gov.pl/upload_doc/000000165.doc